

**Martina Hanusová: Faktory ovlivňující české veřejné mínění o muslimech
(posudok diplomovej práce podanej na ETF UK v Prahe)**

Diplomovú prácu s názvom „Faktory ovlivňující české veřejné mínění o muslimech“ podala adeptka Bc. Martina Hanusová na Katedre religionistiky ETF UK v Prahe v roku 2012. Práca má 67 strán vrátane bibliografie a príloh (samotný text práce končí stranou 52).

Adeptka svoju prácu rozdelila prehľadne a logicky na úvod, päť kapitol a záver. Zoznam literatúry a prílohy predstavujú kapitoly č. 6, resp. 7.

V úvode, ktorý sa z veľkej časti zhoduje s anotáciou práce, adeptka vytyčuje svoju tému a zdôvodňuje jej výber. Ako explicitne hovorí, „tato práce se pokusí zamyslet nad faktory ovlivňující specifickou povahu českého veřejného mínění o muslimech, z něhož je znát neznalost celé problematiky“ (s. 7). Je otázne, či apriorný predpoklad neznalosti, resp. skreslenej znalosti danej problematiky je tým najšťastnejším metodologickým postupom, a či by sa k nemu adeptka skôr nemala dopracovať, resp. ho vyvrátiť v závere svojej práce na základe empirických výskumov českej spoločnosti a/alebo štúdia relevantných prameňov.

Medzi zmieňované faktory adeptka zaraďuje dejinný vývoj ČR, mediálny obraz islamu a určitý druh publikácií (napr. S. Huntington: *Stret civilizácií*), ktoré ešte umocňuje sklon k etnocentrizmu.

Adeptka stručne zmieňuje, že vybraný fenomén chce skúmať z perspektívy kultúrnej antropológie (s. 7), no svoju metodológiu ďalej nerozvádza. Naopak, explicitne vyjadruje cieľ svojej práce: „Cílem práce bude zjistit, jakou roli hraje osvětová činnost Islámské nadace v Praze v porovnaní se zmíněnými faktory, které ovlivňují české mínění v této otázce“ (s. 7).

Prvá kapitola predstavuje teoretický úvod do problematiky interkulturálnej komunikácie. Obsahuje i podkapitolu, v ktorej adeptka pomerne detailne diskutuje tému etnocentrizmu. Práve etnocentrizmus je v perspektíve adeptky vnímaný ako jeden z krajných pólov spektra postojov voči fenoménu kultúrnej rozmanitosti (opačný pól predstavuje extrémny kultúrny relativizmus – s. 12).

Ako schodnú cestu medzi „Skylou a Charybdou“ týchto postojov autorka práce vníma multikulturalizmus, ktorý podrobnejšie prezentuje v druhej kapitole. Multikulturalizmus interpretuje ako variantu kultúrnej integrácie (s. 13).

V nasledujúcej, tretej kapitole sa potom snaží nielen formulovať schodnú podobu multikulturalizmu, ale i ponúknuť jeho kritiku (s. 17).

Štvrtá kapitola je najrozsiahlejšia a adeptka ju veľmi vhodne delí na viaceré podkapitoly. Tieto sa postupne venujú jednotlivým faktorom ovplyvňujúcim mienku českej verejnosti o muslimoch, ako už boli spomínané vyššie – skúsenosti Čechov s muslimami v minulosti a súčasnosti i výhľad do budúcnosti, mediálnemu obrazu islamu v ČR a teórii stretu civilizácií. Práve pri analýze tejto teórie, ako bola navrhnutá S. Huntingtonom (s. 28n), i jej českej obdoby v podaní M. Janečka (s. 29n) adeptka prejavuje schopnosť viesť poučenú diskusiu. Škoda len, že Huntingtonovu tézu podáva sprostredkovane za využitia sekundárnych zdrojov (M. Mendel).

Podľa autora tohto posudku spočíva najväčší prínos práce Bc. Hanusovej v podkapitole 4.4, ktorá je venovaná osvetovej činnosti Islamskej nadácie v Prahe, a predovšetkým rozboru informačných materiálov publikovaných touto nadáciou (4.4.2 – s. 36-42). Adeptka sa na materiály díva kritickým okom a poukazuje na rozdiel medzi normatívnym a žitým islamom, ktorí autori informačných materiálov dostatočne nereflektujú a nezohľadňujú. Inými slovami, čitateľ publikácií sa dozvie, čo o témach ako mier, džihád, rasizmus, postavenie žien, spoločenské neduhy a cnosti atď. hovorí Korán a *sunna* (ideálny islam), no o žitej realite mu nie sú poskytnuté žiadne informácie (s. 46). Je len škoda, že adeptka nešla vo svojej analýze hlbšie. Pri niektorých témach sú totiž len uvedené príslušné citácie z informačných materiálov Islamskej nadácie a adeptka predpokladá, že čitateľ si domyslí sám, že „realita je

komplikovanejšia“ bez toho, aby konkrétne ukázala, v čom sa ideál prezentovaný publikáciami Islamskej nadácie líši od skutočnosti (napr. téma džihádu, s. 39).

Je možné tvrdiť, že by bolo bývalo logickejšie, keby adeptka bola celú podkapitolu 4.4 uviedla ako samostatnú kapitolu (5), nakoľko činnosť Islamskej nadácie nepatrí k tomu typu faktorov, akými sú historická skúsenosť či mediálny obraz. Silným argumentom pre radenie do samostatnej kapitoly je i cieľ práce, ktorý si adeptka stanovuje – zistiť úlohu Islamskej nadácie v porovnaní so zmienenými faktormi – t.j. pôsobenie nadácie nie je brané ako jeden faktor spomedzi ostatných.

V predposlednej kapitole adeptka poukazuje na potrebu novej optiky vzťahov medzi moslimami a Čechmi. Navrhuje i niektoré konkrétne postupy a činnosti (činnosť na lokálnej úrovni, prístup zdola, prax spoločného uvažovania nad Písmom – SUP, *Bijbelhuis*; s. 48n).

Záver potom rekapituluje predovšetkým kritické zistenia z podkapitoly 4.4 (osvetová činnosť Islamskej nadácie v Prahe) a vysloví otázku, nakoľko má táto činnosť reálnu schopnosť meniť postoje a názory českej spoločnosti (s. 51), no napokon predsa len ocení pozitívny prínos nadácie.

Bibliografia (6. kap.) je trochu netradične delená na knihy (nie sú ako také explicitne nazvané; 33 položiek) a články (13 položiek). Samostatne sú uvádzané i informačné materiály Islamskej nadácie (8 položiek) a internetové zdroje (4 položky). Bibliografii sa po formálnej stránke dá vytknúť nedôsledné používanie kurzívy, absencia označenia stránok pri článkoch či pomerne neštandardný spôsob zápisu. Po vecnej stránke by bolo možné vytknúť skutočnosť, že autorka nepracuje s cudzojazyčnou literatúrou, hoci z pohľadu spracovávanej témy (český kontext) to zase nie je kardinálna chyba. Na druhej strane, adeptku treba pochváliť za zohľadnenie najnovšej literatúry k téme.

Poslednú, siedmu kapitolu tvoria „Prílohy“ predstavujúce štruktúru moslimskej obce v ČR a právny status ÚMO v ČR, načrtávajúce ideovú nejednotnosť islamských predstaviteľov a zachytávajúce rozhovory, ktoré adeptka viedla s pedagógmi pražských gymnázií, ktorí so svojimi študentmi navštívili Islamskú nadáciu v Prahe. Tieto prílohy, hlavne prepis rozhovorov, predstavujú cennú súčasť práce.

Je potrebné podotknúť, že v práci sa vyskytujú pomerne početné preklepy a občas absentujú i odkazy na citáty. Práca by si bola zaslúžila starostlivejšiu jazykovú i edičnú kontrolu.

Na záver si recenzent dovoľí uviesť ešte jednu námietku/návrh a jednu otázku na vyjasnenie. Námietka/návrh: Javilo by sa ako vhodné, ak by adeptka bola vo väčšej miere pracovala s empirickými štúdiami, resp. štatistikami z oblasti sociológie či sociálnej antropológie. Tak by bola dodala väčšej presvedčivosti nielen svojej téze o všeobecne nedostatočnom povedomí českej spoločnosti v súvislosti s islamom, ale aj zisteniam týkajúcim sa cieľa jej práce – vplyvu činnosti Islamskej nadácie v Prahe na faktory ovplyvňujúce české verejné myslenie o moslimoch.

Otázka na vyjasnenie: Recenzent by bol rád, ak by adeptka mohla objasniť súvislosť medzi témou, ktorú spracovávala vo svojej diplomovej práci, a svojím študijným odborom („Kresťanská humanitárna a pastoračná práca – diakonika“).

Napriek uvedeným výhradám a nejasnostiam sa recenzent domnieva, že práca je prínosom – predovšetkým časť analyzujúca osvetovú činnosť Islamskej nadácie v Prahe – a odporúča ju prijať.

Pavol Bargár
2.9.2012